

ФІНАНСИ ТА ГРОШОВО-КРЕДИТНІ ВІДНОСИНИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВІ

УДК 336.743

JEL classification: F 30, P 43, E 42

Агапова А.І.

КПІ ім. Ігоря Сікорського, студент

Сігайов А.О.

КПІ ім. Ігоря Сікорського, д.е.н., професор кафедри економіки і підприємництва

ВПЛИВ КРИПТОВАЛЮТ НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ В УКРАЇНІ

Розвиток технологій багато в чому спрощують повсякденне життя, тому поява електронних розрахунків і електронних грошей було очікувано. Визначено, що на сьогоднішній день в Україні відсутня нормативно-правова база, яка б регулювала взаємини між користувачами, на основі чого і відстоюється точка зору про необхідність не тільки детального наукового вивчення криптовалюта, але і необхідності розробки інституційних норм. Зазначено, що розвиток та вдосконалення існуючих способів розрахунків є необхідним та неминучим. Наголошено, що відбувається інтеграція віртуальної та реальної сфери економіки, а інституції повинні використовувати адаптивний підхід для забезпечення успішності подальшої діяльності. У статті розглядається поняття, сутність і історія появи біткоіна, ставиться головне питання, чи є біткоіни повноцінним грошовим заступником. Розглянули можливість створення досить міцної фундаментальної юридичної бази для використання даного виду валюти в Україні.

Ключові слова: біткоіни; гроші; криптовалюта; електронна валюта; Karbowanec.

Постановка проблеми. З розвитком комп'ютерних технологій і мереж зв'язку сучасний світ вступив в епоху «електронних грошей». Монети та банкноти поступово замінюються пластиковими платіжними картами, а в мережі Інтернет працює безліч платіжних систем, спочатку створених тільки для електронних платежів, таких як PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги. В даний час, цифрові валюти не випускаються національними центральними банками. Але прогрес не стоїть на місці, і зараз ми спостерігаємо зростання криптовалюта – абсолютно нового платіжного засобу ХХІ століття, яке має ряд істотних відмінностей від інших видів електронних грошей. На сьогоднішній день криптовалюта користується безліч людей у всьому світі.

У даній статті розглядаються кріптовалюти, які на даний момент використовуються в світі. Вони відомі тим, що безпечні і забезпечують

певний рівень анонімності. Угоди в них не можуть бути підроблені або скасовані, і, як правило, низькі мита, що робить її більш надійною, ніж звичайна валюта. Їх децентралізований характер означає, що вони доступні для всіх, де банки можуть бути ексклюзивними в тому, кому вони дозволять відкривати рахунки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню фінансово-правової сутності електронних грошей присвячено роботи М. В. Юровицького [4, с. 9], І. О. Трубіна [5, с. 56], М. А. Дмитрик [6], В. О. Рядінської [7, с. 193], А. Т. Проценка [5, с. 68], Д. Є. Євсюкова [8], К. Л. Рачинського [9, с. 74] та інших, які суттєво не розходяться у питаннях стосовно ознак електронних грошей. Роботи Р. Коена [1], А. Гринспанса [2], Е. Мака [3], Д. С. Вахрушева, О. В. Железова [13], А. Т. Хідзева [10], В. Л. Достова, П. М. Шуста [8] та інших мають серйозні відмінності у думках не тільки в визначенні правового статусу криптовалюти, а й в загалі можливість розгляду криптовалют як електронний ресурс. Окремого дослідження вимагають особливості та тенденції розвитку криптовалюти, визначення їх правового статусу та створення юридичної бази їх існування з урахуванням наукового аналізу для прогнозування їх майбутньої динаміки.

Мета. Вивчення теоретичних аспектів криптовалютних відносин, як явищ сучасної інформаційної економіки та визначення особливостей їх легітимного використання в Україні.

Виклад основного матеріалу. Кріптовалюта – це цифрова або віртуальна валюта, яка використовує криптографію для забезпечення безпеки. Через цю функції безпеки кріптовалютність важко підробити. Визначальною рисою криптовалюти є, можливо, її найбільш привабливою стороною є її органічний характер; він не видається будь-якої центральною владою, що робить його теоретично несприйнятливим до урядового втручання або маніпулювання.

Біткоїн був створений Сатоши Накамото, таємним інтернет-користувачем в 2008 році, перш ніж він вийшов в інтернет в 2009 році. Даний вид фінансових операцій виник тому, що люди бачать цінність в грошах, вільних від державного контролю, і стягують комісійні збори; а також блокування для перевірки транзакцій. Біткойн розглядався як інструмент для приватних анонімних транзакцій, і спочатку виступав як оплата вибору для угод з наркотиками та інших незаконних покупок. Станом на липень 2017 року обороті перебувало близько 16,5 млн біткойнов. У березні 2017 року вартість біткойнов на рівні 1 268 дол. США перевищила вартість унції золота (1 233 дол. США) в перший раз. На початку січня 2017 року вартість біткоїна вперше з 2013 року перевищила \$ 1000. Таким чином, з початку року курс криптовалюти збільшився більш ніж удвічі. Курс біткоїна росте на тлі збільшення активності трейдерів. 5 травня кріптовалютна біржа повідомила, що обсяг торгів за всіма криптовалютами перевищив \$ 178 млн – це на 25% вище попереднього рекорду, встановленого 17 березня 2017 року. На біржі Poloniex з січня 2017 року кількість активних онлайн-трейдерів збільшилася

більш ніж на 600%, а кількість транзакцій зросла на 640%, говориться в повідомленні організації [1].

Даний альтернативний, децентралізований спосіб обміну знаходиться на ранніх стадіях розвитку, у нього є унікальний потенціал для боротьби з існуючими системами валюти і платежів. Станом на червень 2017 року загальна ринкова капіталізація криптовалюти перевищує 100 млрд. дол. США, а рекордний денний обсяг перевищує 6 млрд. дол. США (рис.1, 2).

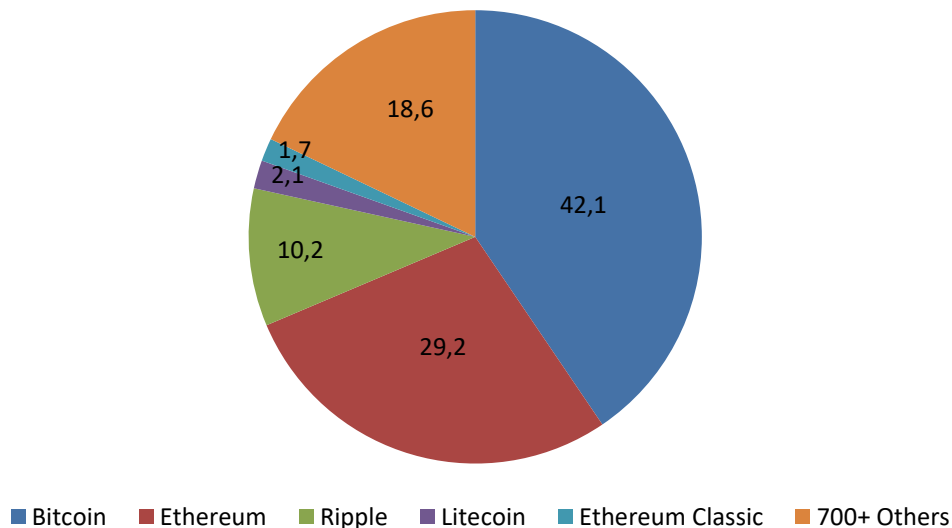

Рис. 1. Доля криптовалют різних систем в сумарному обігу криптовалют станом на 29.06.2017

У травні минулого року була запущена криптовалюта «Карбованець» (Karbowanec), яка має орієнтацію на Україну, але з практичної точки зору немає географічних кордонів.

«Карбованець» заснований на протоколі Cryptonote, які не є клоном Bitcoin. Це електронні гроші, українська національна криптовалюта, як і біткойн, але анонімна завдяки технології Cryptonote. «Карбованець» відроджено в цифровій формі криптовалюта, оскільки електронні гроші людей не пов'язані з урядом або посадовими особами. Тільки безпосередньо сама особа, що проводить операцію, контролює свої кошти і несе відповідальність за їх безпеку. «Карбованець» – це егалітарна децентралізована система, де вартість монет ґрунтується винятково на попиті і попиті на ринку. Емісія залежить від постійного математичного алгоритму, де кожен може брати участь у викидах карбованців, отримуючи їх в якості винагороди.

Операції з «Карбованцем» забезпечують повну анонімність і конфіденційність з використанням криптографічного технології. Усі транзакції підписані від імені групи, так що неможливо визначити, хто саме з групи підписав транзакцію, і, відповідно, не можна з упевненістю сказати, хто виконав платіж. Чим більше учасників групи, тим більше конфіденційної є операція. Крім того, транзакції не можуть бути пов'язані,

навіть якщо вихідні транзакції не відслідковуються, кожен може як і раніше бачити платежі, які отримуються.

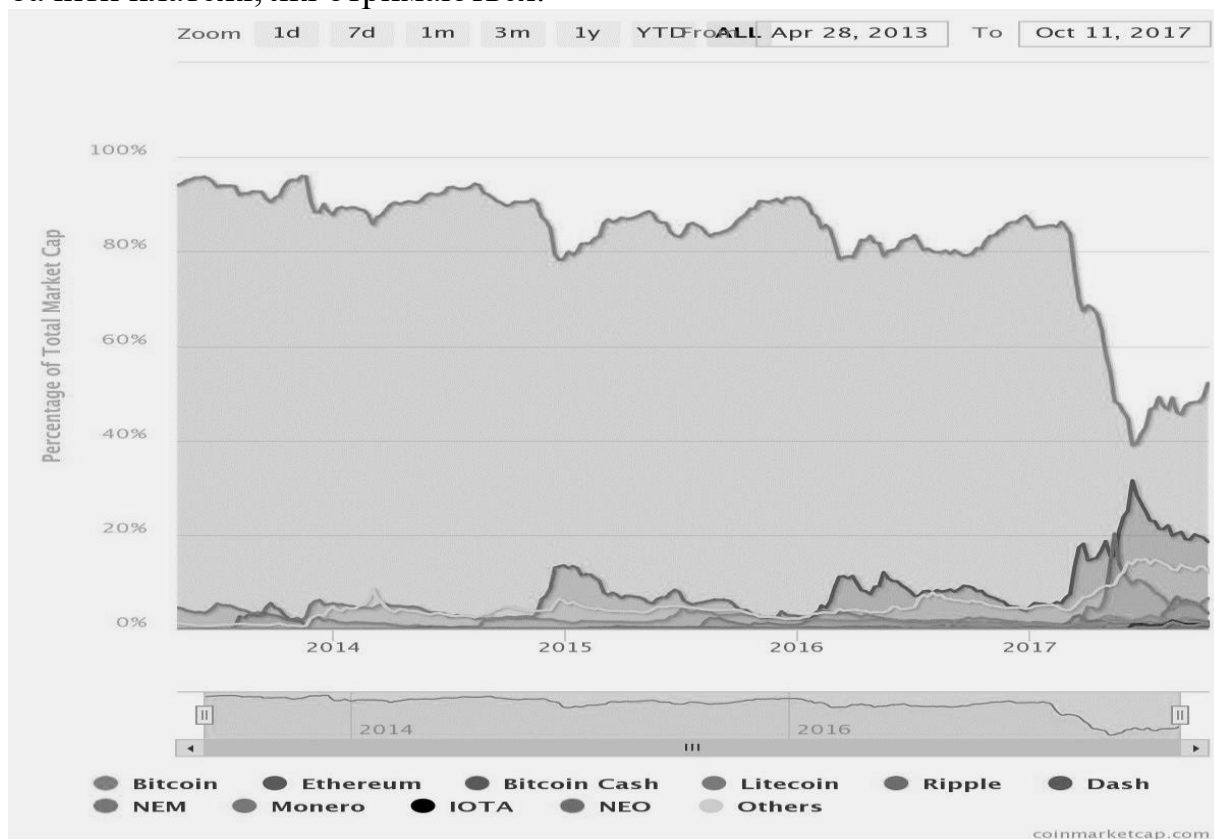

Рис. 2. Доля криптовалют різних систем в сумарному обігу криптовалют в 2013-2017 гг.

Унікальні разові адреси та кільцеві підписи транзакцій забезпечують стійкість до блокового аналізу. Кожна транзакція тільки створює додаткові перешкоди для тих, хто хоче копатися в фінансових операціях з «карбованців».

Опір аналізу, в свою чергу, забезпечує дуже важливу характеристику, притаманну реальних грошей, – взаємозамінність. Фунгіруемість грошей означає, що всі монети одного номіналу мають однакову купівельну спроможність [3].

Ключове відмінність і перевага над біткойнов – це взаємозамінність. Все карбованці взаємозамінні і одноманітно на відміну від біткойнов. Це пов'язано з тим, що в біткойнов кожен може переглянути всі транзакції на рахунках всіх учасників і подивитися, скільки біткойнов знаходиться на балансі адреси [14].

Поточний податковий кодекс України зобов'язує декларувати дохід, отриманий на території України з подальшою сплатою відповідних податків. У разі ухилення дії можна вважати неправомірними і слід застосування кримінальної та адміністративної відповідальності винних осіб. У той же час, поки біткойн офіційно не визнаний владою України, то і адмініструвати операції з криптовалюта, фактично, проводити неможливо.

Щодо цього існує рішення Європейського суду з прав людини від 22 жовтня 2015 року у справі «Хедквіст проти Швеції», де суд ухвалив, що операції з біткойнов і іншими віртуальними валютами на території Євросоюзу не повинні обкладатися податком на додану вартість. Приводом для розгляду статусу криптовалюта послужило звернення від громадянина країни Девіда Хедквіста владі Швеції. Він планував заснувати комерційний сервіс на легітимній основі, який би обмінював біткойни на традиційні валюти і назад. Однак, вивчивши ситуацію, Хедквіст виявив, що подібні угоди обкладаються ПДВ, так як біткойни мають юридичний статус товару, а податки в Швеції, і без того занадто високі. У підсумку Європейський суд ухвалив, що їх слід розглядати як традиційну валюту, а не як товар, оскільки біткойни були створені лише «як засіб платежу».

Виходячи з цього, за новими європейськими правилами, угоди, пов'язані з валютами, банкнотами і монетами, не можуть обкладатися податком на додану вартість, але тільки в разі, якщо вони використовуються в якості законного платіжного засобу. Відповідно, що рішення Європейського Суду є обов'язковими на території України, тому в суперечках з податковими органами суди часто посилаються на рішення у справі «Хедквіст проти Швеції» і приходять до єдиного рішення, що контроль на даний момент український уряд забезпечити не в змозі.

Існує багато думок щодо можливості легалізації криптовалют на державному рівні. Інформаційний промисловий портал з посиланням на «Українформ» повідомляє, що глава Фінансового комітету Сергій Рибалка стверджує, що в парламентському комітеті почалася робота над законопроектом про криптологію та набирають все більшої популярності в світі. Також він зазначив, що комітет не має права закрити цю проблему з кількох причин, тому що ІТ-потенціал України дозволяє їй претендувати на лідерство в розвитку нових фінансових технологій і терміново необхідно розвиток цивілізованого ринку. Крім того представники Верховної Ради зазначили, що не будуть перешкодити залученню нових інвестицій в Україну. Сьогодні деякі вважають, що криптовалюта вважається надзвичайно ризикованим спекулятивним фінансовим інструментом, який не має реальної цінності, крім спекулятивного попиту. Таким чином, досвід національних банківських і фінансових пірамід зобов'язує думати про захист інтересів громадян.

Що стосується правового регулювання, то в листопаді 2016 року Національний банк дав звернення, що він розглядає «віртуальну валюту» біткойн як грошовий сурогат, який не має реальної вартості, тому і не може використовуватися як засіб платежу фізичними та юридичними особами на території України, оскільки це суперечить нормам українського законодавства. Однак дана заява НБУ не варто вважати нормою і накладати відповідальність за використання криптовалют. Це пов'язано з тим, що існують певні ризики, пов'язані з використанням цифрових грошей. Однак вони пов'язані не стільки з самою криптовалюта, скільки з відсутністю конкретних норм права, що регулюють її звернення [12]. Найбільш

важливою причиною неправомірності даного нормативного акту є відсутність в українського законодавстві визначення “грошового сурогату”.

Сьогодні основним ризиком, пов'язаним з подібними розрахунками є визнання податковими організаціями такі операції нереальними, а самої угоди – неправомірною. Однак, цей ризик можна звести до мінімуму при належному документальному оформленні трансакцій. Щодо ризику кримінальної відповідальності за використання криптовалюта, то він швидше за все перебільшений. Аналіз реєстру судових рішень показав, що особи, які використовували біткойн в особистих і законних цілях, до кримінальної відповідальності не притягувалися.

Висновок. Таким чином, ґрунтуючись на сприятливій тенденції використання криптовалюти в Україні, зміцненні позицій біткойна на біржах, розгляду застосування сприятливого законодавчого регулювання, перспектив розвитку даної системи, можна зробити прогноз, що в майбутньому криптовалюта зможе впливати на світову економіку з більшою інтенсивністю. Отже, підсумувавши вищезазначене, можна зробити висновок, що звичайно, як и будь-яка інша нова технологія, криптовалюта для багатьох може здаватися складаною та підозрілою. Але слід пам'ятати не тільки про ризики, а й перспективи. Так чи інакше, незалежно від думки уряду, віртуальні гроші існують і використовуються в Україні. Тому, чим раніше держава врегулює правовий статус криптовалюти, тим швидше і якісніше зміниться фінансовий ринок України. Фактично криптовалюти являють собою фінансові активи, такі самі як акції, облігації, депозитні сертифікати та інші, що є законними засобами обігу та нагромадження. Учасники ринку очікують від держави визнання статусу криптовалют як легітимного фінансового активу, невиконання цього та відмова адекватно реагувати на об'єктивну реальність може зашкодити тільки самій державі, оскільки криптовалюти надійно захищені від будь-якого стороннього втручання.

Список використаних джерел

1. Cohen B.J. Electronic Money: New Day or False Dawn? / B.J. Cohen // Review of International Political Economy. – 2001. – Vol. 8. – № 2. – P. 24–29.
2. Greenspans A. Comment about Bitcoin / A. Greenspans [Internet Resource]. – Mode to access : <http://www.businessinsider.in/Everyone-Is-BaffledBy-Alan-Greenspans-Comment-About-Bitcoin/articleshow/26873628.cms>
3. Mack E. The Bitcoin Pizza Purchase that's Worth \$7 Million Today / E. Mack // Forbes (12/23/2013) [Internet Resource]. – Mode to access : <http://www.forbes.com/sites/ericmack/2013/12/23/the-bitcoinpizza-purchase-thats-worth-7-million-today>
4. Вахрушев Д.С. Криптовалюта як феномен современной информационной экономики: проблемы теоретического осмысления / Д.С. Вахрушев, О.В. Железов // Наукоеведение. – 2014. – Вып. 5. – С. 4–15.
5. Проценко А.Т. Правовий статус віртуальних валют: світовий досвід та українські реалії / А.Т. Проценко // Право і суспільство. – 2016. – № 2. – С. 130–134.
6. Рядінська В.О. Проблеми правового регулювання обігу електронних грошей в Україні [Електронний ресурс] / В. Рядінська // Підприємництво, господарство і право.

– 2016. – № 12. – С. 190–195. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_12_36.

7. Евсюков Д.Е. Предоплаченный финансовый продукт «электронные деньги»: теоретический поход [Электронный ресурс] / Д.Е. Евсюков. – Режим доступа : <http://www.yandex.ua/clck/jsredir>

8. Ранчинский К.Л. Вопросы правового статуса и регулирования электронных денег в странах ЕС / К.Л. Ранчинский // Вестник Российского университета дружбы народов. – 2011. – № 1. – С. 69–77. – (Серия: Юридические науки).

9. Вахрушев Д.С. Криптовалюта як феномен современной информационной экономики: проблемы теоретического осмысления / Д.С. Вахрушев, О.В. Железов // Наукоеведение. – 2014. – Вып. 5. – С. 4–15.

10. Строителева Е.В. Электронные деньги: виды, сущность и перспективы развития / Е.В. Строителева, И.Б. Мигачев // Дискуссия. Политематический журнал научных публикаций. – 2014. – № 6 (47). – С. 54–61.

11. Никитин К.В. Обращение биткойнов в условиях правовой неопределенности / К.В. Никитин // Юридическая работа в кредитной организации. – 2014. – № 3. – С. 48–53.

12. Демидов О.П. Связанные одним блокчейном: обзор международного опыта регулирования криптовалют / О.П. Демидов // Индекс безопасности. – 2014. – № 2. – С. 41–56.

13. Ломовцев Д.А. Сравнительная характеристика правового регулирования биткойна в разных странах / Д.А. Ломовцев // Право и современные государства. – 2014. – № 4. – С. 5–9.

14. Руденко Е.П. Возможности и перспективы развития криптовалют [Электронный ресурс] / Е.П. Руденко. – Режим доступа : <http://www.scienceforum.ru/2015/pdf/10657.pdf>

Агапова А.И., Сигайов А.О.
КПИ им. Игоря Сикорского

ВЛИЯНИЕ КРИПТОВАЛЮТА НА ФИНАНСОВУЮ СИСТЕМУ В УКРАИНЕ

Развитие технологий во многом упрощают повседневную жизнь, поэтому появление электронных расчетов и электронных денег было ожидаемо. Определено, что на сегодняшний день в Украине отсутствует нормативно-правовая база, которая бы регулировала отношения между пользователями, на основе чего и отстаивается точка зрения о необходимости не только детального научного изучения криптовалют, но и необходимости разработки институциональных норм. Отмечено, что развитие и совершенствование существующих способов расчетов необходимо и неизбежно. Отмечено, что происходит интеграция виртуальной и реальной сферы экономики, а институты должны использовать адаптивный подход для обеспечения успешности дальнейшей деятельности. В статье рассматривается понятие, сущность и история появления биткойна, относится главный вопрос, есть ли биткойны полноценным денежным заместителем. Рассмотрели возможность создания достаточно прочной фундаментальной юридической базы для использования данного вида валюты в Украину.

Ключевые слова: биткоины, деньги, криптовалюта, электронная валюта, Karbowanec.

Agapova AI, Sigaev A.O.

Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

INFLUENCE CURRENT ON THE FINANCIAL SYSTEM IN UKRAINE

The development of technology in many ways simplifies everyday life, so the emergence of electronic payments and electronic money was expected. It is determined that to date there is no regulatory framework that would regulate relations between users, on the basis of which the standpoint of the necessity of not only detailed scientific study of cryptography, but also the need for the development of institutional norms, is defended. It is noted that the cryptocurrency market should be considered as an open, complex, stochastic, dynamic, controlled economic system with a number of inputs and outputs. Emphasized that integration occurs between virtual and real sectors of the economy, and institutions should use adaptive approach to ensure the success of future activities. The article deals with the concept, essence and history of the appearance of bitokin, the main question is whether the bitcoins are a full-fledged money patron. Considered the possibility of creating a sufficiently strong fundamental legal basis for the use of this type of currency.

Keywords: bitcoins, money, cryptocurrency, electronic currency, Karbowanec.

Агапова А.І.

anagapova7@gmail.com

Сігайов А.О.

a.sigayov@kpi.ua